

УДК 349.3(477)

Шевчук Н. В.

Львівська державна фінансова академія

СУЧАСНИЙ СТАН ФІНАНСОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПЕНСІЙНОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ В УМОВАХ РЕФОРМУВАННЯ

У статті охарактеризовано основні зміни, що відбуваються в пенсійній системі України в період її реформування. Представлено аналіз пенсійного забезпечення в Україні, визначено шляхи удосконалення системи пенсійного забезпечення в Україні.

Ключові слова: пенсійна система, Пенсійний фонд України, доходи, видатки, дефіцит, пенсійне забезпечення, пенсійна реформа, солідарна пенсійна система, обов'язкове накопичувальне пенсійне страхування, соціальні внески.

Постановка проблеми. Найважливішими чинниками функціонування пенсійної системи України є рівень соціально-економічного розвитку держави, демографічна ситуація та інше. Всі ці фактори діють у взаємній обумовленості, і розгляд їх дозволить визначити тенденції розвитку пенсійного забезпечення і передумови формування нової системи фінансового забезпечення розвитку пенсійної системи, яка відповідає сучасному етапові розвитку нашої країни.

Рівень пенсійного забезпечення є показником економічного та соціального становища населення країни. В сьогоденних умовах проблема ефективного пенсійного забезпечення стає однією з найгостріших. Зниження ефективності господарювання і спад виробництва, низький рівень заробітної плати, висока інфляція призвели до різкого зменшення реальної ваги пенсій, виникла невідповідність розміру пенсій людини за віком її трудовому внеску протягом періоду працездатності. Криза платежів і складний фінансовий стан підприємств обумовили несвочасну і неадекватну виплату внесків на пенсійне забезпечення, а також зростання дефіциту Пенсійного фонду України.

У зв'язку з цим потребують подальшого поглиблення і доповнення теоретичні та методологічні положення, пов'язані з реформуванням пенсійного забезпечення та вдосконаленням системи фінансування пенсійної системи. Українськими вченими, законодавцями і практиками розробляються заходи, спрямовані на створення нової системи пенсійного забезпечення, на пом'якшення негативних наслідків зниження рівня життя пенсіонерів. Особливий інтерес становлять роботи, в яких аналізуються перспективи розвитку пенсійної системи та можливості введення в Україні альтернативних форм пенсійного забезпечення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретичною основою дослідження виступають фундаментальні положення економічної теорії, закони функціонування економіки в умовах ринкових відносин, положення теорії соціального захисту населення, законодавчі акти та нормативні матеріали державних органів влади, матеріали та літературні джерела українських і закордонних учених, які висвітлюють проблеми фінансового забезпечення пенсійної системи та можливі напрями їх реформування.

Питання реформування пенсійної системи України висвітлювали у своїх працях такі вчені, як: Грег Мак Таггарт, Горюк Н., Бонд Р., Лозицька Н., Грицай О., Паук Н., Ламброскіні С., Грушко В., Грушко Н., Бевзенко О., Красота О., Лаптев С., Любунь О., Рулік І., Павлюк К., Рясна К., Шпильова Т., Линдюк О., Мельничук В. та інші, а також практики: Бондаренко К., Ру-

дик В., Зануда А., Коваленко С., Коваль О., Надрага В.

Солідарна система пенсійного забезпечення склалася в Україні історично і тривалий час у цілому задовольняла потреби суспільства. Проте в умовах розвитку ринкових відносин та на тлі об'єктивного демографічного процесу старіння населення така система не спроможна ефективно виконувати покладені на неї соціально-економічні функції. Міжнародний досвід свідчить, що солідарна пенсійна система ефективно працює лише тоді, коли на одного пенсіонера припадає три і більше працівників, які сплачують внески до системи. Якщо цього немає, пенсійна система буде слабкою з точки зору фінансової стабільності. Тут головним є те, що в ринкових умовах людина повинна одержувати адекватну пенсію, тобто відповідно до стажу роботи та внесків, сплачених з отриманого розміру заробітної плати (доходу) за всі періоди її трудового життя. Тому для підкріплення солідарної системи додається накопичувальний компонент.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. У теорії та практиці функціонування пенсійної системи залишаються недостатньо повно дослідженими питання процесів ефективного формування, розподілу й використання коштів Пенсійного фонду України.

Реформування у сфері фінансового забезпечення пенсійної системи є непростим процесом і тому просуватиметься повільно. Але його здійснення необхідне, інакше українські пенсіонери продовжуватимуть потерпати від бідності, довготермінові інвестиції припиняться через відсутність капіталу, а дефіцит державного бюджету продовжуватиме зростати.

Важливість та необхідність поглиблення теоретичних та методологічних основ управління процесами реформування старої та послідовного формування нової системи фінансового забезпечення функціонування пенсійної системи, а також управління процесами функціонування Пенсійного фонду України зумовили вибір теми, напрямки, мету і завдання дослідження, сформували структуру роботи.

Мета статті. Метою даної роботи є опрацювання теоретичних підходів і практичних рекомендацій щодо вдосконалення пенсійної системи України та її фінансового забезпечення в умовах реформування. Це в свою чергу дасть змогу забезпечити належний рівень життя людей похилого віку та інших категорій непрацездатних на засадах соціальної справедливості, гармонізувати відносин між поколіннями та сприяти економічному зростанню держави в цілому і, зокрема, забезпечити стабільність функціонування пенсійної системи.

Виклад основного матеріалу. Пенсійне забезпечення є основною складовою системи соціального захисту населення – як нинішніх пенсіонерів, так і працюючих громадян.

Як складова фінансового сектора пенсійна система акумулює значні фінансові ресурси за рахунок надходжень від обов'язкових внесків підприємств, громадян, коштів Державного бюджету та фондів соціального страхування й інших надходжень.

Відповідно до статті 2 Закону «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування» система пенсійного забезпечення в Україні складається з трьох рівнів, з яких на сьогодні в Україні функціонують тільки перший і третій рівні.

Щодо першого рівня, то солідарна система переживає системну кризу, оскільки функціонує в умовах високого демографічного та фінансового навантаження.

Параметричні реформи, які були проведені в 2011 році (підвищення пенсійного віку для жінок; збільшення тривалості страхового стажу, необхідного для призначення пенсії; встановлення максимального розміру пенсії на рівні десяти прожиткових мінімумів для осіб, які втратили працездатність тощо) не вирішили проблем пенсійної системи, зокрема, низького рівня пенсійного забезпечення, поглиблення дефіциту бюджету Пенсійного фонду, недостатньої диференціації розмірів пенсій в залежності від трудового вкладу, диспропорції у розмірах пенсій, призначених у різні роки, збереження привілейованих спеціальних умов пенсійного забезпечення для окремих категорій пенсіонерів.

Вже сьогодні число отримувачів пенсій зрівнялося із числом осіб, які сплачують внески до Пенсійного фонду.

Як зазначає Світовий банк у справах України, Білорусі та Молдови, упродовж останніх десяти років в Україні мали місце досить щедри ситуативні підвищення пенсій. Унаслідок такої політики спостерігаються надзвичайно великі державні витрати на пенсійне забезпечення, які майже вдвічі більші за середній обсяг державних видатків на пенсійне забезпечення у країнах Європейського Союзу (у Великобританії – 6,7% ВВП, у Німеччині – 10,2% ВВП, в Росії – 9,4% ВВП).

Питома вага пенсійних видатків у ВВП в Україні є однією з найвищих у світі, а розміри дотацій з держбюджету до дохідної частини Пенсійного фонду щороку зростають, досягши критичної межі. Так, у 2012 році з Державного бюджету до Пенсійного фонду надійшло 64492,2 млн. грн., що склало 29% доходів фонду. Із загального обсягу виділених асигнувань 49170,2 млн. грн. – дотація на виплату пенсій, надбавок та підвищень до пенсій, призначених за різними пенсійними програмами, 15323,9 млн. грн. – кошти на покриття дефіциту Пенсійного фонду для виплати пенсій.

Досі не вирішеним залишається питання фінансування Пенсійним фондом виплат, які суперечать принципам пенсійного страхування, а саме: різниці між розміром пенсії, призначеної з урахуванням стажу та заробітної плати відповідно до статті 27 Закону України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування» і мінімальним розміром пенсії, який встановлюється на рівні прожиткового мінімуму для осіб, які втратили працездатність; пенсій за вислугу років, які призначені відповідно до вимог Закону «Про пенсійне забезпечення».

На здійснення доплати до пенсій для доведення їх розміру до прожиткового мінімуму в 2013 році

було спрямовано 29,3 млрд. грн., реальний дефіцит бюджету Пенсійного фонду України становив 21,763 млрд. грн.

Як зазначає Світовий банк, пенсійні видатки та дефіцити в Україні незмінно належать до найвищих у світі та в регіоні Європи і Центральної Азії.

Щодо третього рівня, то система недержавного пенсійного забезпечення давно діє в Україні, але не набула широкого застосування через тотальну недовіру пересічних українців до фінансових інститутів країни.

Згідно з Єдиним державним реєстром підприємств і організацій України на 1 січня 2013 року налічувалося 74 недержавних пенсійних фондів (у 2010 р. – 80, у 2011 р. – 77 одиниць), тобто спостерігається тенденція до зменшення кількості недержавних пенсійних фондів. Кількість адміністраторів недержавних пенсійних фондів, які мають ліцензію з адміністрування недержавних пенсійних фондів, становить 29 установ.

Спостерігається також динаміка щодо зменшення кількості укладених пенсійних контрактів (у 2010 році укладено 69,7 тис. контрактів, у 2011 році – 75,0 тис. контрактів, у 2012 – 61,4 тис. контрактів).

Другий рівень системи пенсійного забезпечення, а саме накопичувальна система загальнообов'язкового державного пенсійного страхування, має значний потенціал позитивного впливу на соціально-економічний розвиток країни. Проте вплив запровадження цієї системи наразі доволі важко оцінити, оскільки він може мати як позитивний, так і негативний характер.

Як зазначає Інститут економіки та прогнозування НАН України, соціальні й економічні ризики запровадження системи другого рівня матимуть місце, зокрема, за обставин: подальшого погіршення фінансового стану Пенсійного фонду України; знецінення пенсійних накопичень унаслідок інфляції; фінансово-економічної кризи; розбалансування та дестабілізація фінансових ринків, передусім фондового.

Запровадження другого рівня означає приватизацію частини публічної пенсійної системи двома шляхами: закріплення права приватної власності на кошти накопичувальної пенсійної системи; участь ринкових суб'єктів, які належать до інституціонального сектора фінансових корпорацій, – компаній з управління активами, зберігачів, недержавних пенсійних фондів, страхових організацій, діяльність яких має на меті, зокрема, одержання прибутку.

Впровадженню другого рівня пенсійної системи мають передувати системні і виважені організаційні заходи. Такі, зокрема, як: скорочення дефіциту та збалансування бюджету Пенсійного фонду України; звільнення солідарної системи пенсійного страхування від невластивих для неї видатків (доплат до мінімального розміру пенсій (різниця між мінімальним розміром пенсійної виплати та розміром пенсії, виходячи із тривалості страхового стажу і заробітку); виведення заробітної плати із тіні; поліпшення стану фінансового ринку (фінансової інфраструктури, регулювання та управління державним боргом); створення умов гарантування повернення та збереження коштів населення, які накопичуватимуться на другому рівні системи пенсійного забезпечення у випадку зловживань приватних і державних накопичувальних фондів; створення умов для офіційного працевлаштування населення на конкурентоспроможному ринку праці тощо.

Усі країни світу стоять перед необхідністю удосконалення систем пенсійного забезпечення. Це зумовлено цілою низкою причин: демографічні тенденції, які ведуть до змін співвідношення чисельності осіб працездатного віку та пенсіонерів, до старіння населення; ускладнення економічних систем, що потребує постійних та адекватних змін у пенсійних системах; поширення кола невизначеності та соціальних ризиків, які потребують упереджених дій з боку органів пенсійного забезпечення, зростання нерівності у суспільстві та нестаток фінансових коштів задля безперервної роботи системи та ін.

Вибір національної моделі пенсійного забезпечення залежить від її спроможності протидіяти різноманітним ризикам (див. табл. 1) [5, с. 114].

Як показує досвід реформування пенсійних систем багатьох країн, найбільш ефективним способом переходу від однієї системи пенсійного забезпечення до іншої є тимчасове співіснування нової і старої пенсійних систем (стара пенсійна система зазвичай включається до нової і поступово змінюється так, щоб бути першим її рівнем), при якому відрахування від роботодавців та нині працюючих робітників направляються до солідарної й накопичувальної систем одночасно. При цьому встановлюється порядок, за яким робітники можуть вийти з солідарної та приєднатися до накопичувальної пенсійної системи: він може бути добровільним чи обов'язковим.

Найбільш прийнятними для національних умов є трирівнева пенсійна система, створення якої є загальнодержавним завданням. Формування національної пенсійної системи – результат суспільного договору (контракту) з приводу принципів побудови, способів здійснення соціальної політики, особливості якого складаються під впливом економічних, соціальних, національних та культурних традицій країни [6, с. 31-32].

В основу розбудови національної системи пенсійного забезпечення потрібно покласти багатство економічної культури нації, у якій синтезовані елементи відповідали б потребам і світоглядові конкретної людської спільноти. Універсалізм у пенсійному забезпеченні, як і в будь-якій іншій сфері, може ставати абстракцією, його окремі елементи можуть у конкретних умовах виявитися не тільки неефективними, а навіть й шкідливими.

Ось чому система пенсійного забезпечення населення, акумулюючи все позитивне людства у цій галузі, повинна спиратися на міцну основу національної економічної культури, адже те, що може виявитися справедливим у тій чи іншій країні, не завжди є таким в Україні.

У трансформаційній економіці в силу її несталості, несформованості інституційного каркасу, слабкості фінансових інститутів існує ціла система загроз порушення пенсійної системи. За критерієм часу ризику нами класифіковано на короткострокові (інфляційні процеси, можливість порушення договірних зобов'язань стосовно пенсій з боку державних органів, профспілок, економічні негаразди та інші), довгострокові (неефективність державного управління, демографічне старіння населення, політичні зміни та інші). За критерієм складових змішаної пенсійної системи – на рівні обов'язкового пенсійного забезпечення – недостатня поінформованість споживачів, політичні та структурні зміни, відсутність додаткових надходжень у пенсійний фонд, на рівні добровільного – некомпетентність керівників пенсійних фондів ринкові коливання вартості накопичень, неякісні актуарні прогнози тощо [7, с. 2].

Реформування системи пенсійного забезпечення в країнах СНД йдуть дуже повільно та складно. Система протиріч пенсійного забезпечення, що негативно впливають на ефективність реформування, яких вчасно не знайдено і не реалізовано форм їх розв'язання. Це наступні протиріччя:

- між формальними соціальними гарантіями і фактичними (реальними) ресурсними можливостями пенсійної системи;
- між настійною необхідністю розподілу витрат на споживання протягом життя шляхом переносу частки цих витрат з більш продуктивних років на менш продуктивні й відсутністю стимулів до сплати страхових внесків, довіри до страхової та фінансової систем;
- між потребою правового осмислення та вдосконаленням інструментарію забезпечення пенсійного реформування і відсутністю чіткої специфікації прав і обов'язків учасників пенсійної системи;
- між короткостроково-орієнтованою раціональною поведінкою пенсіонерів (продовження трудової діяльності в статус пенсіонерів) й довгостроковою стратегією більш пізнього виходу на

Таблиця 1

Вразливість систем пенсійного забезпечення до різного виду можливих ризиків

Критерій порівняння	Системи пенсійного забезпечення		
	Солідарна	Накопичувальна	Трирівнева
Вразливість до інфляції	Ні; індексація виплат, проте за умов гіперінфляції солідарна пенсійна система не в змозі відшкодувати втрати в повному обсязі	Так; захиститися від інфляції та інших економічних потрясінь накопичувальний фонд може лише шляхом відповідного реагування на зміни у зовнішньому середовищі лише власними силами	Часткова; на накопичувальному рівні
Вразливість до можливості банкрутства пенсійних фондів	Ні; гарантом стабільності пенсійної системи виступає держава	Так; незважаючи на можливість страхування діяльності накопичувальних пенсійних фондів, реально страхові компанії не в змозі відшкодувати збитки у повному обсязі	Часткова; на накопичувальному рівні
Вразливість до політичних ризиків	Так; солідарна пенсійна система незахищена перед політичними маніпуляціями	Ні; накопичувальні пенсійні фонди самостійно організують власну діяльність, не допускаючи неефективного втручання	Часткова; на солідарному рівні
Вразливість до демографічних ризиків	Так; проводить перерозподіл доходів нині працюючого населення на користь пенсіонерів, якщо кількість пенсіонерів у порівнянні з кількістю зайнятого населення значно підвищується, то відбувається зменшення розміру окремих виплат	Ні; обсяг зобов'язань накопичувального пенсійного фонду знаходиться у прямій залежності від кількості його вкладників	Часткова; на солідарному рівні

пенсію як результату стабільності та передбачуваності правил гри.

Програми реформування передбачали особливості переходу до багаторівневої пенсійної системи: в процесі переходу до багаторівневої пенсійної системи тривалий час (25-30 років) необхідно буде виконувати подвійні зобов'язання і виплачувати пенсії тим, хто отримує їх лише із солідарної системи, і додатково спрямовувати частину коштів на формування обов'язкових індивідуальних пенсійних заощаджень [2, с. 39-40].

Важливим напрямком реформування пенсійної системи в майбутньому має стати включення в ресурси пенсійного забезпечення крім внесків роботодавців внесків самих працівників як повноцінних суб'єктів свого пенсійного страхування.

Висновки і пропозиції. Розвиток пенсійної системи не може здійснюватись без істотного реформування оплати праці, збільшення її частки в структурі ВВП та собівартості продукції, а також підвищення рівня заробітної плати як основи сплати страхових внесків. Запропоновано подальше реформування заробітної плати здійснювати шляхом:

- запровадження єдиної тарифної сітки розрядів і коефіцієнтів з оплати праці працівників бюджетної сфери;

- встановлення мінімальної заробітної плати на рівні не нижче прожиткового мінімуму для працездатних осіб;

- запровадження ринкового інструменту державного регулювання заробітної плати за допомогою коефіцієнта доцільності.

З метою удосконалення юридичного механізму забезпечення права на пенсійне забезпечення доцільно законодавчо закріпити державний соціальний стандарт – прожитковий мінімум як єдину основу соціального контролю за відповідністю розмірів пенсій та зарплат необхідному прожит-

ковому рівню. Для цього потрібно також законодавчо визначити строки виплати пенсії, порядок коригування розміру пенсії відповідно до індексу інфляції та передбачити такий засіб забезпечення належного виконання грошового зобов'язання Пенсійного фонду, як пеня.

Виправданим є запровадження двох пенсійних систем: державної та недержавної. Головну роль продовжуватиме, безумовно, відігравати державна пенсійна система, яка повинна гарантувати мінімальний рівень пенсійного забезпечення і здійснюватися на основі загальнообов'язкового пенсійного страхування всіх фізичних осіб, незалежно від виду виконуваної ними суспільно корисної діяльності. В системі недержавного пенсійного забезпечення держава створює організаційно-правові засади діяльності недержавних пенсійних фондів, які б гарантували їх ефективну діяльність, передбачали механізм захисту коштів внесків [10, с. 7].

Механізм взаємозв'язку соціального розвитку країни та міста – одна з найскладніших проблем реформування економіки України. Необхідний чіткий соціально-економічний аналіз реального внеску міста в макросистему країни з метою визначення необхідної частки ресурсів на його соціальний розвиток та вирішення економічних проблем регіону. Ми вважаємо, що вирішення цього завдання дозволить в найкоротші терміни вирішити найнагальніші регіональні проблеми і в соціальній сфері.

У зв'язку з цим слід продовжити реформувати сильно соціально-орієнтовану ринкову економіку. Головним принципом такої економічної системи повинен стати синтез економічної ефективності виробництва, як результат дії вільних ринкових сил, та соціального компромісу. Окремі інтереси суб'єктів різних форм власності повинні узгоджуватися з загальноекономічним добробутом усього суспільства.

Список літератури:

1. Безтелесна Л. Соціальна справедливість у солідарній системі пенсійного забезпечення України / Л. Безтелесна, Г. Юрчик // Україна: аспекти праці. – 2013. – № 5. – С. 21-27.
2. Білоусов В. Огляд зарубіжного досвіду в сфері реформування системи пенсійного забезпечення. перспективи для України / В. Білоусов // Україна: аспекти праці. – 2004. – № 3. – С. 39-45.
3. Коваль О. П. Проблеми становлення накопичувальної складової пенсійного забезпечення в Україні / О. П. Коваль. – К. : НІСД, 2011. – 42 с.
4. Леонов Д. Накопичувальна складова пенсійної системи України: проблеми реформування / Д. Леонов // Ринок цінних паперів України. – 2011. – № 11/12. – С. 77-88.
5. Лібанова Е. Оплата праці та пенсійне забезпечення в Україні / Е. Лібанова // Національна безпека і оборона. – 2005. – № 12. – С. 114-116.
6. Мальований М. І. Історичний розвиток системи пенсійного забезпечення в світі / М. І. Мальований // Економіка АПК. – 2005. – № 3. – С. 31-36.
7. Никитенко В. Нове в пенсійному забезпеченні / В. Никитенко // Пенсійний кур'єр. – 2006. – 10 лютого. – С. 1-2.
8. Онишко С. В. Потенціал розбудови пенсійної системи в Україні у контексті зниження ризиків державних фінансів / С. В. Онишко // Актуальні проблеми економіки. – 2012. – № 3. – С. 248-257.
9. Ткаченко Л. Г. Побудова багаторівневої пенсійної системи як напрям національної пенсійної реформи / Л. Г. Ткаченко // Економіка України. – 2012. – № 8. – С. 16-22.
10. Шамбір Н. Нові аспекти пенсійного забезпечення / Н. Шамбір // Праця і зарплата. – 2007. – № 3. – С. 7.

Шевчук Н. В.

Львовская государственная финансовая академия

СОВРЕМЕННОЕ СОСТОЯНИЕ ФИНАНСОВОГО ОБЕСПЕЧЕНИЯ ПЕНСИОННОЙ СИСТЕМЫ УКРАИНЫ В УСЛОВИЯХ РЕФОРМИРОВАНИЯ

Резюме

В статье охарактеризованы основные изменения, происходящие в пенсионной системе Украины в период реформирования. Представлен анализ пенсионного обеспечения в Украине, определены пути совершенствования системы пенсионного обеспечения в Украине.

Ключевые слова: пенсионная система, Пенсионный фонд Украины, доходы, расходы, дефицит, пенсионное обеспечение, пенсионная реформа, солидарная пенсионная система, обязательное накопительное пенсионное страхование, социальные взносы.

Shevchuk N. V.

Lviv State Academy of Finance

CURRENT STATUS OF FINANCIAL SUPPORT PENSION SYSTEM IN UKRAINE IN RESTRUCTURING

Summary

The article described the major changes taking place in the pension system of Ukraine in the period of reform. In the article was researched the pension administration in Ukraine, was defined the way of improvement pension administration in Ukraine.

Key words: pension system, the Pension Fund of Ukraine, revenue, expenditure, deficit, pension administration, pension reform, solidary pension scheme, mandatory funded pension insurance, social contributions.

УДК 334.012.64

Ярема Б. П.

Остафій М. М.

Львівська державна фінансова академія

ДЕРЖАВНА ПІДТРИМКА ПІДПРИЄМНИЦТВА В КОНТЕКСТІ ОЦІНКИ ДЖЕРЕЛ ФІНАНСУВАННЯ

У статті досліджуються джерела фінансування підприємництва, проводиться оцінка регіональних програм підтримки підприємництва та висвітлюються основні проблеми, що негативно впливають на розвиток підприємництва в нових економічних умовах.

Ключові слова: державна підтримка, підприємництво, бізнес, економіка, джерела фінансування, фінансові ресурси, регіональні програми, фінансово-кредитна політика.

Постановка проблеми. Вільне, високоефективне підприємство, в першу чергу малий і середній бізнес, можуть реально функціонувати лише за належної державної підтримки. У сучасних умовах економічного розвитку держава повинна виступати партнером у роботі з підприємницьким сектором, а не контролюючим органом. Особливу увагу потрібно зосередити на фінансовій підтримці розвитку підприємництва, пошуку альтернативних джерел фінансування різних галузей в інноваційній інтерпретації.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання державної підтримки підприємництва є досить актуальним, йому належить низка публікацій українських та зарубіжних вчених П. Рубе, З. Варналія, Л. Воротиної, С. Реверчука, О. Кузьмелі та інші. В роботах цих вчених розкриті окремі аспекти діяльності підприємництва, а також вплив його на економічну систему, накопичений значний теоретичний і практичний досвід.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Наявні публікації містять загальну проблематику розвитку підприємництва в Україні, на сучасному етапі маловивченою є проблема проведення якісної державної політики підприємництва у сфері фінансування, пошуку надійних джерел для забезпечення державних програм розвитку фінансовими ресурсами в умовах невизначеності та економічної нестабільності.

Метою статті є оцінка стану фінансового забезпечення державної політики в галузі підтримки малого підприємництва та сучасних джерел фінансування бізнесу, дослідження теоретичних характеристик фінансового забезпечення підприємництва як основи для якісного практичного застосування.

Виклад основного матеріалу. Світова фінансово-економічна криза негативно вплинула на економіку України, а це, у свою чергу, негативно позначилось на функціонуванні та розвитку підприємництва.

Вчений-економіст П. Рубе виділяє чотири групи чинників впливу зовнішнього середовища на розвиток підприємництва: стан економіки та ринкової кон'юнктури; наявність відповідної інфраструктури; політика держави щодо розвитку підприємництва та соціального середовища [12].

Наявність вад ринкового саморегулювання обумовлює необхідність державного регулювання економіки в цілому та підприємництва зокрема. Міра державного «втручання» в економіку в різних країнах неоднакова. Вона залежить від багатьох факторів: історичних, політичних, ідеологічних тощо. Отже, є всі підстави стверджувати, що сучасна економіка – це змішана економіка, яка функціонує на основі поєднання механізмів ринкового саморегулювання та державного регулювання [13].

В Україні відносини пов'язані з розвитком малого і середнього підприємництва базуються на Конституції України і регулюються Господарським, Цивільним та Податковим кодексами України, Законом України «Про розвиток та державну підтримку малого та середнього підприємництва в Україні» та іншими законодавчими актами, а також міжнародними договорами України, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України [14]. Відповідно до Указу Президента України «Про оптимізацію системи центральних органів виконавчої влади» створено Міністерство економічного розвитку і торгівлі України, на яке покладено функції у сфері реалізації державної регуляторної політики, державної політики з питань розвитку підприємництва, регулювання цінової політики.

Експерти зазначають, що 80% керівників найбільших світових компаній вважають державне регулювання призводить до зростання витрат, а 52% повідомили, що регулювання призвело до труднощів з підбором кваліфікованих кадрів. Ще 40% вважають, що регулювання заважає їх зусиллям в